

Tien jaar Blair in economisch perspectief

Tony Blair kan vanuit economisch perspectief met opgeheven hoofd Downing Street 10 verlaten, omdat de Britse economie er structureel beter voor staat dan toen hij aantrad. Wel is de achterblijvende arbeidsproductiviteit in het Verenigd Koninkrijk nog steeds een knelpunt van de Britse economie.

Op 27 juni vertrekt Tony Blair als *Prime Minister* van het Verenigd Koninkrijk. De welvaart en werkgelegenheid zijn onder zijn bewind sterk gestegen, de werkloosheid is laag en de inflatie gematigd. Ook de overheidsfinanciën zijn redelijk op orde. Bovendien is een eind gemaakt aan de boom-bust-cyclus; de conjunctuurgolf die – door politieke inmenging – forse uitwaaiers naar beide kanten kende. Tijdens de verkiezingscampagne in 1997 tussen de zittende conservatieve premier John Major en oppositieleider Tony Blair was het voor menigeen onduidelijk welk economisch beleid de aanvoeder van New Labour precies voorstond (Ollevier, 2004). Tien jaar later is dat helder. Blair heeft het sterk op Milton Friedmans ideeën leunende beleid van de regeringen Thatcher (1979–1990) en Major (1990–1997) gewoon overgenomen (Ollevier, 2004; De Waard, 2006). Alleen voert Blair de denkbeelden over een vrije markteconomie consequenter en verfijnder uit dan de voormalige conservatieve kabinetten. Een voorbeeld is het monetaire en budgettaire beleid. Voor het aantreden van Blair, toen de minister van Financiën de korte rente nog bepaalde, zette de regering het monetaire beleid geregeld in voor het nastreven van politieke doelen (David Smith, 1992). Zo werd in de aanloop van parlementsverkiezingen vaak een (te) ruim monetair en budgettair beleid gevoerd. Maar na de verkiezingen moest de herkozen of nieuwe regering weer snel een eind aan het economische feestje maken, omdat de kosten (oplopende inflatie en een fors begrotingstekort) uit de hand liepen. Een sterke conjuncturele teruggang, soms een recessie, was dan het resultaat, met alle negatieve maatschappelijk gevolgen – zoals hoge werkloosheid – van dien. Als de volgende verkiezingen dan weer naderbij kwamen, begon de politieke conjunctuurcyclus weer van voren af aan. In Engeland staat deze cyclus bekend als het *boom-bust*-patroon.

Direct na zijn aantreden gaf Blairs minister van Financiën, Gordon Brown, het monetaire beleid uit handen aan *The Bank of England*, die tegelijkertijd politieke onafhankelijkheid verkreeg (OECD, 1998). Sindsdien heeft de Britse centrale bank nog maar

één doel: de inflatie rond de twee procent houden. Deze stap is een succes (Brittan, 2007). De jaarlijkse prijsstijging is sindsdien gematigd en de centrale bank geniet een groot vertrouwen van de financiële markten. Volgens de OESO is de kwaliteit van het Britse monetaire beleid zelfs het beste van alle OESO-lidstaten (OECD, 2005). Het uit handen geven van het monetaire beleid heeft dan ook een belangrijke bijdrage geleverd aan het beëindigen van de *boom-bust*-cyclus (OECD, 2005).

Datzelfde geldt voor het budgettaire beleid. Dit is met de invoering van de *Code for Fiscal Stability* in 1997 op een stabielere leest geschoeid. Sleutelwoorden bij minister Browns aanpak zijn stabiliteit, transparantie, voorspelbaarheid en beheersbaarheid van de overheidsfinanciën. Het beleid is er bovenal op gericht om de automatische stabilisatoren hun werk te kunnen laten doen. Daarbij mag de regering over de conjunctuurcyclus heen alleen voor investeringen lenen en moet de staatsschuld rond de veertig procent van het bbp blijven liggen. Een belangrijk onderdeel hierbij is de meerjarige (in plaats van eenjarige) planning die Brown bij de uitgaven heeft aangebracht, waarbij de uitgaven bovendien aan plafonds zijn gekoppeld. Door dit nieuwe raamwerk verlopen de overheidsuitgaven veel gelijkmatiger dan voor 1997 (Giles en Timmins, 2007). Bij elkaar hebben bovenstaande wijzigingen in het monetaire en budgettaire beleid duidelijk bijgedragen aan een grotere macro-economische stabiliteit (OECD, 2005). Het Verenigd Koninkrijk behoort op dit gebied vandaag de dag zelfs tot de beste van de OESO-lidstaten (OECD, 2005).

Mededingingsbeleid sterk verbeterd

Een tweede voorbeeld is het mededingingsbeleid. De conservatieve regeringen besteedden weinig aandacht aan het goed en doordacht ordenen van markten. Hierdoor schoot het mededingingsbeleid voor 1997 tekort (OECD, 2000). De New Labourregering heeft daarentegen redelijk snel na de machtsovername een nieuwe mededingingswet ingevoerd, die veel van de vroegere tekortkomingen heeft ondervangen (OECD, 2000). Zo zijn de budgetten van de mededingingsautoriteiten verhoogd, waardoor zij de benodigde menskracht hebben kunnen aantrekken om adequaat toezicht te kunnen uitoefenen. Ook zijn hun bevoegdheden uitgebreid, zoals voor het uitdelen van boetes. Inmiddels is de effectiviteit van het mededingingsbeleid evident vergroot (OECD, 2004). Volgens de OESO is de ordening van de product- en arbeidsmarkten in het Verenigd Koninkrijk zelfs de op een na beste van

alle OESO-listaten (OECD, 2005). Dankzij het grote aanpassingsvermogen van de goederen- en arbeidsmarkten heeft de afnemende Britse industriële werkgelegenheid zich niet vertaald in een oplopen van de werkloosheid, zoals in diverse andere EU-lidstaten wel is gebeurd. Veel voormalige industriewerknemers hebben relatief gemakkelijk een baan in de snel groeiende dienstensector kunnen vinden (OECD, 2005).

Bewerkstelligen aantrekkelijk ondernemingsklimaat

Meer in breder perspectief heeft Blairs regering zich in de afgelopen tien jaar vooral gericht op het creëren van een aantrekkelijk ondernemingsklimaat. Een voorbeeld is de vermindering van de administratieve lastendruk. Want ondanks dat Britse ondernemers nog altijd klagen over de administratieve rondsloep (Financial Times, 2007f), scoort het Verenigd Koninkrijk (VK) op dit vlak relatief goed. Zo neemt het VK een zesde plaats (van de 175) in op de ranglijst van de Wereld Bank over het gemak waarmee ondernemers economische activiteiten kunnen ondernemen (World Bank, 2006). Een meer specifiek voorbeeld is het opstarten van een nieuw bedrijf, dat in het VK in vergelijking met andere landen gemakkelijk is. Ook de sectorspecifieke regeldruk is relatief gering (OECD, 2007). Voorts richt de Britse regering zich sinds vorig jaar op een generieke administratieve lastenvermindering met 25 procent.

Ook heeft de New Labourregering het activerende arbeidsmarktbeleid versterkt om daarmee het arbeidsaanbod te vergroten. Haar zogeheten New Deal-programma richt zich op groepen met een relatief hoge inactiviteit zoals jongeren, langdurig werklozen en ouderen. Naast verplichtende elementen om een opleiding te vol-

gen of actief te solliciteren, inclusief bijbehorende sanctiemaatregelen als verlaging van de uitkering, zet de regering ook fiscale instrumenten in, zoals een belastingkorting (Pisani, 2007). Dit beleid werkt in het algemeen redelijk goed, zij het dat er sprake is van behoorlijke *dead weight losses* (OECD, 2002). Tevens stimuleert het kabinet via een ander kanaal het arbeidsaanbod. Werkgevers kunnen gemakkelijker dan in veel andere EU-lidstaten buitenlandse arbeidskrachten in dienst nemen; iets waar ondernemingen gretig gebruik van maken (Stephens, 2006). In een bredere context prijst men vooral de bereidheid van de regering Blair 'to adapt to international economic forces shaped by others', dus constructief inspelen op bijvoorbeeld het verplaatsen van productie naar China en India en actief aandeelhouderschap, zoals sommige EU-regeringen (denk aan Frankrijk) niet doen (Stephens, 2006).

Fraaie economische resultaten

Blairs beleid heeft geen windeieren opgeleverd, het IMF noemt de prestaties van de Britse economie zelfs 'impressive' (IMF, 2007). En terecht (zie ook tabel 1 en 2): het reële bruto binnenlands product (bbp) is sinds 1996 met ruim 35 procent gegroeid, tegenover een stijging met ruim zestien procent in Italië, achttien procent in Duitsland en bijna 27 procent in Frankrijk. Wel overtreft de VS het Verenigd Koninkrijk met een volumestijging van het bbp met ruim veertig procent. Door de gunstige banengroei, die overigens in lijn is met die in de VS en het Eurogebied als geheel, ligt de werkgelegenheidsgraad aanmerkelijk boven het gemiddelde van het Eurogebied (zie tabel 1). Verder ligt de Engelse structurele werkloosheid op een relatief laag niveau; de Britse werkloosheid zou zelfs ruim 900 duizend personen hoger liggen als zij op het Italiaanse of Franse niveau lag. Dankzij de fraaie economische prestaties behoort het VK weer tot de rijkste EU-lidstaten (OECD, 2007).

Productiviteitsverschil niet geslecht

Toch heeft de Britse economie nog een duidelijk knelpunt: de arbeidsproductiviteit. Alhoewel de groei van de arbeidsproductiviteit in de afgelopen tien jaar ruim twee keer zo hoog was als in het Eurogebied (zie tabel 1), is het niveauverschil met vooral de VS in de afgelopen jaren niet afgenomen maar juist gegroeid (OECD, 2007). Ook in Duitsland en Frankrijk ligt de arbeidsproductiviteit nog altijd op een hoger niveau (OECD, 2005). En slechts de helft hiervan kan worden verklaard door de in vergelijking met Duitsland en Frankrijk hogere Britse werkgelegenheidsgraad van laag- en ongeschoolden (OECD, 2005). Dit heeft immers een drukkend effect op het gemiddelde productiviteitsniveau maar wel een positief effect op het bbp per hoofd.

Beleidsagenda voor Blairs opvolger

Het verhogen van de productiviteit vormt voor Blairs opvolger dan ook de grote uitdaging. De nieuwe

tabel 1

Economische Kerncijfers

	Gecumuleerde banengroei sinds 1996 (in %)	Werkgelegenheidsgraad (2007)	Structurele werkloosheid (NAIRU) (2007)	Gemiddeld arbeidsproductiviteitsgroei per jaar (1996–2007)
VK	12	72,5	5,3	1,7
Italië	14	59,3	8,3	0,3
Frankrijk	10	62,8	8,8	1,1
Duitsland	2	72,3	7,2	1,1
Denemarken	8	79,0	4,8	1,6
Nederland	18	75,4	3,2	0,8
Eurogebied	13	66,8	7,6	0,8
VS	14	72,5	4,8	2,1

Bron: OECD, 2001, OECD, 2006a, OECD, 2006c en eigen berekeningen

tabel 2

Vervolg Economische Kerncijfers

	Positie op Innovation Scoreboard 2006	Opleidingsniveau, % beroepsbevolking met ten minste MBO-2 niveau (2004)	Structurele begrotings-saldo (2007, % bbp)	Bruto overheidsschuld (2007, % bbp)
VK	9	65	-2,4	49,0
Italië	20	48	-2,8	121,0
Frankrijk	12	65	-1,8	74,6
Duitsland	6	84	-0,9	69,9
Denemarken	4	81	1,6	37,9
Nederland	11	71	0,7	57,3
Eurogebied	-	67 (EU-19)	-1,1	75,6
VS	7	88	-2,8	61,8

Bron: OECD, 2006b, OECD 2006c en Prolnno, 2007

beleidsagenda zou hiertoe sterk moeten inzetten op 1) het verhogen van het opleidingsniveau. Dit ligt in vergelijking met Denemarken, Duitsland en de VS op een duidelijk lager niveau (OECD, 2005). Weliswaar heeft het kabinet in de afgelopen jaren veel extra geld aan onderwijs uitgeven (OECD, 2006a), maar dit heeft zich nog onvoldoende vertaald in betere prestaties (OECD, 2006b; Financial Times, 2007e). Met name de kwaliteit van het middelbaar en beroepsonderwijs blijft achter (OECD, 2005; Financial Times, 2007c). Ook liggen de onderwijsuitgaven nog iets beneden het OESO-gemiddelde (OECD, 2006a). Het verhogen van de onderwijsuitgaven in combinatie met het vergroten van de effectiviteit en doelmatigheid van de uitgaven zijn onderdeel van een volgende verbeteringsslag.

Het streven naar een hoger opleidingsniveau is ook essentieel voor 2) het verhogen van het innovatievermogen (OECD, 2005). Als men kijkt naar de private R&D-uitgaven dan lijkt het VK op innovatiegebied middelmatig te scoren (OECD, 2005). Indien echter breder dan alleen naar technologische indicatoren als de R&D-uitgaven en het aantal octrooien wordt gekeken en ook wordt gecorrigeerd voor de sectorstructuur, ontstaat een positiever beeld van het Britse vernieuwingsvermogen (zie tabel 2). Vooral de dienstensector (bijvoorbeeld de creatieve sector) blijkt behoorlijk innovatief; het VK behoort al jaren tot de top als het gaat om aanvragen voor nieuwe merken. Toch is er volop ruimte voor verbetering, want Groot-Brittannië behoort niet over de gehele linie tot de innovatietop; 3) inzetten op het verbeteren van de fysieke infrastructuur. Door bijna vier decennia lang onder te investeren is de kwaliteit van de fysieke infrastructuur in vergelijking met andere landen slecht (OECD, 2005). En nog altijd liggen de uitgaven onder het OESO-gemiddelde (OECD, 2005). Het is dan ook niet verwonderlijk dat de congestie op Britse wegen tot de hoogste van de EU behoort. Ook de spoorwegen zijn overbelast. Dit is vooral in en rondom Londen een groot probleem (Financial Times, 2007d). Het verhogen van de uitgaven en deze middelen op een verstandige manier inzetten (i.c. vooral die wegen en spoorverbindingen aanleggen die het hoogste in kosten-baten-analyses scoren) zijn de passende beleidsmaatregelen. Daarnaast zou de regering rekeningrijden moeten invoeren om de schaarse ruimte op een economisch verstandige wijze te verdelen (OECD, 2007). Naast het stimuleren van de arbeidsproductiviteitsgroei zou Groot-Brittannië zich moeten richten op het verhogen van de arbeidsparticipatie – daar zit nog flink wat onbenut potentieel (zie tabel 1) – en het verder verbeteren van de overheidsfinanciën (IMF, 2007; Giles en Timmins, 2007). Bij dat laatste kan onder meer worden gedacht aan het terugdringen van het in de afgelopen jaren opgelopen structurele tekort op de overheidsbegroting (zie tabel 2) en de sinds 2000 met zo'n acht procentpunten gestegen collectieve uitgavenquote (tot ruim 47 procent van het bbp) (Wolf, 2006). Bij dit laatste moet wel worden opgemerkt dat de stijging ten opzichte van 1996 vier procent bedraagt.

Conclusie

Het Verenigd Koninkrijk is momenteel in zijn elfde opeenvolgende jaar van economische expansie; de langste periode in bijna tweehonderd jaar. De groei gaat gepaard met een forse werkgelegenheidscreatie en toename van het bbp per hoofd. In belangrijke mate zijn deze fraaie prestaties de verdienste van de regering van Tony Blair. Het Britse kabinet heeft de randvoorwaarden voor een gunstige economische ontwikkeling gecreëerd door bovenal te zorgen voor macro-economische stabiliteit. Daarnaast is de economische structuur versterkt door onder meer de effectiviteit van het mededingingsbeleid substantieel te vergroten. Dankzij goed functionerende markten vindt de (her)allocatie van arbeid en kapitaal beter plaats dan in veel andere EU-landen. Blairs opvolger zou er dan ook verstandig aan doen om op de ingeslagen weg door te gaan. Indien hij tevens serieus werk maakt van het aanpakken van de achterblijvende productiviteit en het ontsluiten van het nog onbenutte arbeidspotentieel, zou het VK wel eens meer dan menig andere EU-lidstaat de toekomst met veel vertrouwen tegemoet kunnen treden.

LITERATUUR

- Brittan, S. (2007) Regime change at the bank 10 years on. *Financial Times*, 9 maart 2007.
- Financial Times (2007a) *Winning Wimbledon – An open economy means Britain needs effective education*, 13 februari 2007.
- Financial Times (2007b) *Spotlight on school – New UK rules on tax breaks must be applied flexibly*, 8 maart 2007.
- Financial Times (2007c) *Learning to swim in a modern economy*, 22 maart 2007.
- Financial Times (2007d) *Rails across London – Britain's capital badly needs a long-delayed transport project*, 28 maart 2007.
- Financial Times (2007e) *Too many poor kids – Britain's government needs a new approach to child poverty*, 29 maart 2007.
- Financial Times (2007f) *Britain tied up in tape – Why running a business does not feel easier than in 1997*, 17 april 2007.
- Giles, C. en N. Timmins (2007) *Brown's bequest: the British Treasury contemplates the warning of its power*. *Financial Times*, 22 maart 2007.
- IMF (2007), *United Kingdom: Article IV consultation 2006-staff report*. Washington DC: IMF.
- OECD (1998) *Economic Surveys – United Kingdom*. Parijs: OECD.
- OECD (2000) *Economic Surveys – United Kingdom*, juni 2000. Parijs: OECD.
- OECD (2001) *OECD Economic Outlook*, no. 69. Parijs: OECD.
- OECD (2002) *Economic Surveys – United Kingdom*, deel 2002/1. Parijs: OECD.
- OECD (2004) *Economic Surveys – United Kingdom*, deel 2004/3 – maart 2004. Parijs: OECD.
- OECD (2005) *Economic Surveys – United Kingdom*, deel 2005/20 – november 2005. Parijs: OECD.
- OECD (2006a) *OECD Factbook 2006 – Economic, Environmental and Social Statistics*. Parijs: OECD.
- OECD (2006b) *Education at a Glance – OECD Indicators 2006*. Parijs: OECD.
- OECD (2006c) *OECD Economic Outlook*, deel 2006/1, no. 79. Parijs: OECD.
- OECD (2007) *Going for Growth 2007 – Economic Policy Reforms*. Parijs: OECD.
- Ollevier, I. (2004) *De man die nergens vandaan kwam – Tony Blair en New Labour*. Amsterdam/Antwerpen: Uitgeverij Atlas.
- Pisani, M. (2007) *A high minimum wage is taxing work*. *Financial Times*, 20 februari 2007.
- ProInno (2007) *European Innovation Scoreboard 2006 – Comparative Analysis of Innovation Performance*. Brussel: proInno.
- Smith, D. (1992) *From Boom to Bust – Trial and Error in British Economic Policy*. Londen: Penguin Books.
- Stephens, P. (2006) *Another country: with Blair has come confidence in an embrace of the world*. *Financial Times*, 22 september 2006.
- Wolf, M. (2006) *This stable isle: how labour has steered an economy going global*. *Financial Times*, 17 september 2006.
- World Bank (2006) *Doing Business in 2006*. Washington D.C.: World Bank.
- Waard, P. de (2006) *Een ondankbaar volk*. *De Volkskrant*, 23 september 2006.